

BERGS-COLLEGIUM

Underdåniga Berättelse

om

Förhållandet med Bergshandteringen år 1855.

STORMÄKTIGSTE, ALLERNÅDIGSTE KONUNG!

Bruksåret 1855, för hvilket Bergs-Collegium härmed får till Eders Kongl. Maj:t afgifva underdånig berättelse om Bergshandteringen i Landet, har, oaktadt stegrade priser å kol, dagsverken och körslor samt, ehuru tillräckligt driftvatten i flere orter saknats, utmärkt sig genom en tillväxt i produktion, som, åtminstone hvad landets väsendtligaste bergverksalster angår, betydligt öfverstiger den vanliga.

Jernmalmsbrytningen, som utgjorde

	år 1850.	1851.	1852.	1853.	1854.
Skæ Tackj.-vigt	1,440,114.	1,650,105.	1,658,298.	1,621,822.	1,623,657.

har under Bruksåret 1855 uppgått till 1,836,727 Skæ Tackj.-vigt, hvarjemte sjö- och myrmalmer blifvit upptagna till uppgifvet belopp af 79,493 Skæ, hvilket utgör omkring dubbelt så mycket, som af dessa malmer vanligen blifvit upphemtadt.

Tackjerns-tillverkningen, hvilken, med inberäkning af gjutgoods, åstadkommet vid masugnarne, varit

	år 1850.	1851.	1852.	1853.	1854.
Skæ Tackj.-vigt .	727,597.	742,151.	765,288.	747,208.	749,253.

INLEDNING

TILL

Bergs-Collegii underdåniga berättelse om förhållandet med bergshandteringen. – Stockholm, Norstedt, 1835-1858. Täckningsår: 1833-1857.

Efterföljare:

Bidrag till Sveriges officiella statistik. C, Bergshantering. Commerce Collegii underdåniga berättelse för år ... – Stockholm : Norstedt, 1859-1911.
Täckningsår: 1858-1910.

Översiktspublikation:

Historisk statistik för Sverige. Statistiska översiktstabeller : utöver i del I och del II publicerade t.o.m. år 1950. – Stockholm : Statistiska centralbyrån, 1960.
S. 1. Tab. 1. Produktion av järnmalm, tackjärn samt vissa andra metaller 1836-1950.

Sveriges bergshantering år 1913 : specialundersökning / av Kommerskollegium. – Stockholm : Isaac Marcus, 1917. – 257, 108 s. – (Sveriges officiella statistik).
S. 1-85: Några historiska data rörande den svenska bergshandteringen [från äldsta tid och fram till 1915].

Bergskollegii underdåniga berättelse om förhållandet med bergshandteringen år 1855.
Digitaliserad av Statistiska centralbyrån (SCB), 2010.
Vid digitaliseringen har en innehållsförteckning skapats och lags till.

**Bergs-Collegii Underdåniga Berättelse om
Förhållandet med Bergshandteringen år 1855**

INNEHÅLL

	Sid.
Inledning.....	1.
Första Artikeln. Jernmalms-brytningen.....	6.
Utfärdade Mutsedlar år 1855 och Mutsedlar som blifvit utgifne på nya anledningar år 1855 [tabell].....	11.
Beviljade hvilostånd år 1855 [tabell].....	12.
Andra Artikeln. Tackjerns-tillverkningen.....	13.
Tackjerns-tillverkningen efter län år 1855 [tabell].....	13.
Tackjerns-tillverkningen år 1855 [tabell].....	14.
Tredje Artikeln. Gjutgods-tillverkningen.....	16.
Fjerde Artikeln. Stångjerns-smidet.....	19.
Smides-Verkstäder med bestämd tillverkningsrätt och med oinskränkt tillverkningsrätt efter län år 1855 [tabell].....	19.
Femte Artikeln. Jernmanufaktur- och Stål-tillverkningen.....	21.
Jernmanufaktur-och Stål-tillverkningen efter län år 1855 [tabell].....	21.
Jernrörelsen på vågarne och vid andra exportställen under Bruksåret 1855 enligt Vågräkenskaperne [tabell].....	22-23.
Jernmanufaktur-exporten år 1855 enligt Tullverkets räkenskaper [tabell].....	24.
Sjette Artikeln. De så kallade Ädlare Verken.....	25.
a) Guld-tillverkningen.....	25.
b) Silfver-tillverkningen.....	25.
c) Koppar-tillverkningen.....	26.
d) Nickel-tillverkningen.....	29.
e) Messings-tillverkningen.....	29.
Sjunde Artikeln. Diverse Verk och Inrättningar.....	30.
a) Koppar-hamrar och Valsverk.....	30.
b) Blysmältnings-verk.....	30.
Zink-verk.....	31.
Kobolt-verk.....	31.
Svafvel-bruk.....	31.
Vitriol-verk.....	32.
Alun-bruk.....	32.
Rödfärgs-verk.....	32.
Blyertz-verk.....	33.
Marmor-bruk.....	33.
Skiffer- och Tålgstens-brott.....	33.
Stenkols-verk.....	33.
1:0 Smält-verkstäder för Stångjerns-tillverkning.....	34.
2:0 Jernmanufaktur-verkstäder.....	34.
3:0 Åtskillige andre verk.....	34-35.

BERGS-COLLEGIUM

Underdåniga Berättelse

om

Förhållandet med Bergshandteringen år 1855.

STORMÄKTIGSTE, ALLERNÅDIGSTE KONUNG!

Bruksåret 1855, för hvilket Bergs-Collegium härmed får till Eders Kongl. Maj:t afgifva underdånig berättelse om Bergshandteringen i Landet, har, oaktadt stegrade priser å kol, dagsverken och körslor samt, ehuru tillräckligt driftvatten i flere orter saknats, utmärkt sig genom en tillväxt i produktion, som, åtminstone hvad landets väsendtligaste bergverksalster angår, betydligt öfverstiger den vanliga.

Jernmalmsbrytningen, som utgjorde

	år 1850.	1851.	1852.	1853.	1854.
Skæ Tackj.-vigt	1,440,114.	1,650,105.	1,658,298.	1,621,822.	1,623,657.

har under Bruksåret 1855 uppgått till 1,836,727 Skæ Tackj.-vigt, hvarjemte sjö- och myrmalmer blifvit upptagna till uppgifvet belopp af 79,493 Skæ, hvilket utgör omkring dubbelt så mycket, som af dessa malmer vanligen blifvit upphemtadt.

Tackjerns-tillverkningen, hvilken, med inberäkning af gjutgoods, åstadkommet vid masugnarne, varit

	år 1850.	1851.	1852.	1853.	1854.
Skæ Tackj.-vigt .	727,597.	742,151.	765,288.	747,208.	749,253.

har under nu ifrågavarande Bruksårs uppgått till 963,593 Skæ Tackj.-vigt och Stångjerns-smidet, som uppgifvits

	för år 1850.	1851.	1852.	1853.	1854.
till Skæ Bergsvigt	645,934.	693,813.	703,343.	718,570.	643,373.

har under Bruksåret 1855, enligt meddelade uppgifter, utgjort 794,969 Skæ Bergsvigt.

Koppar-tillverkningen, 12,526 Skæ 9 Læ 4 æ, öfverstiger äfven något årliga tillverkningen af denna metall på sednare tider; och detta har jemväl varit förhållandet hvad öfrige bergverksprodukter beträffar med få undantag, till hvilka är att räkna Silfver-tillverkningen, 5,663 lod. marker 14 lod, som väl något öfverstiger tillverkningen 1854, men ej fullt uppgår till hvad den varit under hvarje af de nästföretgågne 4 åren från och med 1850.

Tillökningen i Jernmalms-brytningen är isynnerhet anmärkningsvärd i Örebro Län, der den utgjort 103,823 Skæ eller nära en fjerdedel mera än under år 1854. Största tillökningen i Tackjerns-tillverkningen har deremot ägt rum i Kopparbergs Län och i Stångjerns-smidet i Wermlands Län.

Den högre Koppar-tillverkningen härrör egentligen från den vid Åtvidaberg från 5,032 Skæ 9 Læ 15 æ till 5,524 Skæ 4 Læ 13 æ under Bruksåret 1855 ökade produktionen.

Vid Stora Kopparberget har tillverkningen deremot under sistnämnde år varit nära 300 Skæ mindre än under det företgående.

I Grufbrytnings-konsten hafva väl icke några förbättringar af teknisk beskaffenhet blifvit uppgifne, men det har blifvit anfördt att man på åtskilliga ställen kommit till förmånligare resultat i ekonomiskt hänseende genom ett vidsträcktare införande af betingsarbete.

Brytnings-kostnaden företer sig naturligtvis å serskilta ställen mycket olika.

Vid Gellivare i Norrbottens Län har den för 1 Skæ endast utgjort 12 sk. B:ko. I Örebro och Wermlands Län synes den i allmänhet kunna antagas till omkring 36 à 40 sk. För Kopparbergs och Westmanlands samt öfrige Län der Jernmalms-brytning idkas, äro de meddelade uppgifterne icke så beskaffade att något ungefärligt allmänt brytningspris efter dem kan angifvas.

Vid Masugnarne fortfara Gasrostugnar och Krossverk att allmännare antagas jemte förbättringar i Masugnarnes konstruktion.

Dygns-tillverkningen af tackjern har vid desamma i medeltal, äfven under Bruksåret 1855, något tilltagit, nemligen från 25,535 Skæ, som den varit 1854, till 25,905 Skæ; och det bör kunna väntas, att ett så beskaffadt förhållande äfven framgent skall förete sig, i den mån de i landet förut allmänna smärre masugnarne blifva af större ersatte, och så länge lika goda malmer som hittills finnas i lika mängd att tillgå, äfven om inga andra förbättringar vid tillverkningen skulle blifva använde.

Så vidt meddelade uppgifter gifva vid handen, har största dygns-produktionen erhållits vid Hyttor i Wermlands Län, hvarest malmer från Ta-bergs och Nordmarks malmfält blifvit begagnade, samt utgjort 44,13 Skæ med en kolåtgång af 8,4273 T:r för hvarje Skæ, hvaremot minsta kolåtgången för 1 Skæ Tackjern förekommit vid en masugn i Lekebergs Bergslag samt utgjort 6,7 Tunnor, med en dygnsproduktion af 40½ Skæ.

Tackjernet har i procent af malmen vid de förre masugnarne utgjort 48,45 och vid den sistnämnde 53,8.

Öfver hufvud synes den nu vanliga kolåtgången för 1 Skæ Tackjern med be-gagnande af de allmänne malmerne kunna antagas till omkring 8 à 10 Tunnor.

Tysksmides-metoden, ehuru äfven den tillegnat sig åtskilliga af sednare tiders förbättringar, såsom varmlufts-apparater och tjenligare blåsverk, synes likväl allt mer och mer lemna rum för Lancashire- och Franche-Comté-smides-sätten, värderade, det förra isynnerhet för en renare och det sednare för en billigare produkt. Om den olika tackjerns- och kol-åtgången vid dessa och de äldre smides-metoderna vid bruk inom 3:dje Bergmästare-Distriktet, har Berg-mästaren derstädes i sin relation meddelat följande uppgifter:

	För 20 Læ Stångjern.	
	Læ Tackjern.	T:r Kol.
Vid Wallon-smidesverken i allmänhet	25,40.	21,44.
» 2:ne Lancashire-smidesverk med vällugn	25,45.	11,07.
» 2:ne andra Lancashire-smidesverk med rätkhård	24,82.	17,87.
» 3:ne bruk med Franche-Comté-smide	23,81.	13,40.
» vanliga Tysksmides-bruk	24,12.	19,44.
» Bergsmanshamrarne	23,82.	21,81.

Om den quantitet som med hvardera methoden kunnat på viss tid åstad-kommas, har uppgift icke blifvit lemnad.

Bergmästaren i 7:de Bergmästare-Distriktet har uppgifvit att, genom väll-ugns begagnande i stället för rätkhård, vecktollverkningen, med användande af hammare för uträckningen, ökats från 70 till 200 Skæ Bergsv. samt att kolåtgången minskats från 6 à 7 T:r till 2½ à 3½ T:r för Skädet och afbrän-ningen från 16 à 18 till 10 à 12 proc. Derjemte har Bergmästaren upplyst, att så väl vid Lancashire- som vid Franche-Comté-smidet, för smältornes hop-slående i allmänhet begagnas tackjernshamrar med träskäft af omkring fem Skæ tyngd, lyftade på vanligt sätt och för rätkningen hamrar af smidt jern, vägande omkring 50 Læ, men att så väl de förre som de sednare börjat ersättas af hamrar, helt och hållet af tackjern, hvilka lyftas i förskaftet, samt att ånghammares begagnande ännu är inskränkt till ett bruk inom Distriktet.

I anledning af den i Eders Kongl. Maj:ts nådiga Bref af den 14 Okt. 1853 Collegium meddelade föreskrift att äfven om utländska upptäckter och förbättringar i bergshandteringen till Eders Kongl. Maj:ts afgifva underdånig berättelse, har Collegium ansett sig böra omnämna följande i sådan syftning utrikes gjorda uppfinningar, ehuru desamma, i likhet med nya uppfinningar i allmänhet, först efter närmare vunnen erfarenhet, torde kunna till deras praktiska värde med tillförlitlighet bedömas.

Vid Newark i NewJersey i Norra Amerika har en ny method att af jernmalm omedelbart frambringa smidigt jern blifvit satt i utöfning. Den bokade malmen (magnetisk jernmalm, svartmalm) blandad med omkring 15 à 20 proc. anthracit, som för ändamålet funnits tjenligare än träkol, blifver härvid i upprätt stående rör reducerad medelst den bortgående värman från flammugnen, i hvilken, efter skedd reduktion, jernmassan från rören genast införes, för att bearbetas till smältstycken. Den för reduktionen erforderliga tid har funnits mindre i den mån malmen blifvit bragt till finare korn, men det för-tjenar anmärkas, att äfven stycken af en valnöts storlek inom få timmar funnits blifva genom hela sin massa fullständigt reducerade. Tvänne ugnar hafva på 24 timmars tid lemnat hvardera 2 Tons (6,7) Skæ Bergsv. eller 7,47 Skæ St. st. v.) smältstycken, och tillverkningskostnaden skall hafva utgjort ej fullt 30 Dollars pr Ton, eller Tio R:dr B:ko för ett Skæ St. st. v.

Vid Clichy nära Paris har äfven en method att omedelbart af jernmalm åstadkomma smidigt jern varit använd, dervid kolätgången skall hafva utgjort 12 vigtsdelar kol för 10 vigtsdelar smältstycken, motsvarande omkring 8 à 10 tunnor kol för 1 Skæ smältstycken. På malmens förberedande till användande vid denna method synes likväl betydligare arbete hafva varit erforderligt än för malmers begagnande vid masugnar är behöfligt.

Att Franske Civil-Ingenjören A. Lavallée den 5 sistl. Aug. erhållit Commerce-Collegii patent å ett af honom uppgifvet sätt att direkt af malmen tillverka smidigt jern, har Collegium trott sig i sammanhang härmed böra omnämna.

Österrikiske Artilleri-Kaptenen Franz Uchatius har uppfunnit ett sätt att tillverka gjutstål genom nedsmältning i vanliga gjutstålsdeglar af granuleradt tackjern, blandadt med jernspat (kolsyrad jernoxidul), brunsten och åtskilliga andra ämnen.

Om denna method, hvarå patent blifvit utfärdadt i Frankrike under sistl. år och här i landet den 17 sistl. Juli, har en i det förra landet, med anledning af patenttagarens gjorda erbjudande att till staten afyttra sin patent-rätt, för uppfinningens bedömande nedsatt kommitté, hufvudsakligen anført: att de inför kommittéen anställde försök gäfvu anledning till den förhoppning, att methoden kunde med fördel komma att i stort användas, ehuru kommittéen ej ansåg något afgörande omdöme derom kunna fällas, förr än methoden blifvit

i större skala försökt; att anledning likväl vore, det produkten icke blefve för mera grannlaga arbeten tjenlig, och att kommittéen icke ansåg sig böra förorda patenträttens inlösande för statens räkning. För öfrigt erinrar kommittéen så väl derom, att uppfinningen hvilar på idéer, kända sedan lång tid tillbaka, som om förut gjorda försök att, genom tackjerns nedsmältning med tillsats dels af smidigt jern och dels af jernoxider eller jernmalmer, åstadkomma stål.

Synnerlig uppmärksamhet har en af Engelsmannen Henry Bessemer gjord uppfinning ådragit sig, att utan användande af särskilt bränsle (kol eller ved), förvandla tackjern till stål eller smidbart jern. Uppfinningen torde väl ej vara gjord under den tidrymd, som egentligen utgör föremål för denna underdåniga berättelse, åtminstone synas de offentliga försöken dermed först hafva blifvit anställda under innevarande år; men Collegium har likväl trots sig vid detta tillfälle böra omnämna densamma, dels i anseende till den redan långt framskridna tiden af detta år, dels emedan uppfinningen, med tillkännagifvande af dess utländska ursprung, ehuru utan uppgift af uppfinnarens namn, här i landet redan den 1 nästlidne Juli blifvit patenterad.

I det väsendtliga består uppfinningen deruti, att endast genom inpressad luft, inledd nära botten af det kärl, hvori man låter tackjernet utrinna från masugnen, åstadkomma förbränning af tackjernets kolhalt (färskning).

Afbränningen har uppgifvits vid denna method för färdigt stångjern endast utgöra omkring 18 proc.

Enligt försök med på detta sätt tillverkad stångjern, anställda vid Kongl. Arsenalen i Woolwich, hade detsamma, efter uträkning och afslagning, funnits sakna tågighet och vara mindre rent. Analyseradt hade det befunnits innehålla 0,3 proc. kol, 0,44 proc. fosfor och 0,066 proc. svavel, hvaraf synes att det använda tackjernet varit temligen oartadt.

Öfver-Intendenten Nordenskjöld har vid en Kopparhytta bland Uraliska Bergverken anställt försök med inledande af vattengas eller vattenångor, hvarigenom smältningen funnits hafva blifvit i den mån påskyndad, att under 12 timmars tid, i stället för 24 à 28, 42 uppsättningar kunnat ske. Rönet har ansetts förtjena uppmärksamhet bland metallurgerna, hvilka dervid erinrat sig förut gjorda försök vid Königshütte i Ober-Schlesien, att inleda vattengas i masugnen, hvarvid äfven, då ej allt för stor mängd vattengas användes, en högre tillverkning af 6 à 7 proc. förmärktes. Emedlertid har man ansett det kunna ifrågasättas, om icke det resultat som Nordenskjöld erhållit, äfven skulle hafva uppstått om, i stället för vattengas, varm luft blifvit begagnad.

De inkomne uppgifterna om använde arbetare vid Bruks- och Bergverksrörelsen under ifrågavarande år, äga icke den fullständighet, att rätta antalet af arbetare kan efter dem summariskt uppgifvas, hvartill orsaken finnes vara, dels bristande uppgifter från särskilte verk, dels den för kort tid sedan skedda

förändringen i Bergmästare-distrikterna, bland hvilka åtskillige tillträds af nya innehafvare, som med dervarande förhållanden icke vid deras Embetsberättelsers afgifvande kunnat hinna blifva fullkomligen bekante.

Af en från Tullverket meddelad tabell har, efter densammas uppsumming, befunnits att, efter tullvärde räknadt, exporten af bergverksprodukter under sistförflutne kalenderår, motsvarar en summa af omkring 14,640,000 R:dr B:ko. Men stångjernet är dervid endast beräknadt till 16 R:dr och kopparen till 125 R:dr B:ko Skædet, då likväl det förra vid skeppningstidens början i allmänhet utgjorde 19 R:dr, under sommaren 19½ och vid skeppningstidens slut 20 R:dr Skædet, samt kopparen under tiden kostat 165 å 170 R:dr Skædet; och med afsende å denna prisskillnad, synes ofvannämnda exportsumma böra, endast för nämnde tvänne artiklar, ökas med minst 2 och ½ miljoner R:dr B:ko.

För de mera speciela förhållanderne med Bergshandteringen i landet, synnerligen hvad tillverkningsbeloppet i hvarje län angår, får Collegium, i förut vanlig ordning, under följande rubriker i underdånighet redogöra.

Första Artikeln.

Jernmalmsbrytningen.

Denna har inom hvarje ort utgjort nedan uppgifna belopp i Skæ Tackj. V

Norrbottens Län.

Luosavara malmfält i Juckasjärfvi socken	200.	
Gellivara malmfält i socknen af samma namn	1,982.	
Ristjälms malmfält i Piteå socken	1,100.	
Och utgör således hela malmbrytningen inom Länet	3,282.	

Inom **Westerbottens** och **Westernorrlands Län** har under året malmbrytning icke blifvit verkställd, och inom **Jemtlands Län** är den endast uppgifven till . . . . . 729.

Gefleborgs Län. Inom Helsingland] har endast i Gymås Jernmalmsfält i Woxna socken malmbrytning blifvit verkställd, hvarvid erhållits 5,666 Skæ] B. V.

Transport |4,011.

Sk[§] Tackj. V.
4,011.

Transport

Inom Gestrikland och Thorsåkers socken hafva Stoll-, Nyängs-, Göske-, Strand-, Penninge-, Dalkarls-, Svedängs-, Nya Myggbo- och Gropbacka-grufvorne blifvit bearbetade samt dervid erhållits 37,124 Sk[§] B. V. malm. Och utgör således för hela länet malmvinsten i Tackjernsvigt . . . . . 32,915.

Upsala Län.

Sk[§] Bergs V.

Ur Dannemora grufvor¹ i Films socken hafva blifvit uppbrutne 103,005.
I Elisabets m. fl. grufvor i samma socken . . . . . 5,427.
Å Hammarins malmfält i Alunda socken . . . . . 17,134.
I åtskilliga grufvor i Morkarla, Kihls, Lena och Öster
Löfsta socknar . . . . . 12,118.
Eller tillsammans Sk[§] B. V. . . . . 137,684.
motsvarande Sk[§] T. V. . . . . 119,809.

Stockholms Län.

Sk[§] B. V.

Wigelsbo malmfält jemte några mindre grufvor i Walö socken 7,891.
Herrängs grufvor i Häfverö socken . . . . . 10,968.
Jerna malmfält i Öfver Jerna socken ur 6 grufvor . . . . . 6,619.
Utö malmfält i Öster Haninge socken i 3:ne grufvor . . . . . 56,390.
Björsta grufva i Hargs socken . . . . . 1,795.
Några mindre grufvor i Forsmarks och Börstils socknar . . . . . 240.
Summa Sk[§] B. V. 83,903.
motsvarande Sk[§] T. V. . . . . 73,010.

Kopparbergs Län.

Åls socken, Walsarfs-, Svedje- och Sommarbergs-fälten,
6 grufvor . . . . . 14,837.
Bjursås d:o, Sörskogsgrufvan, 1 . . . . . 14,870.
Svårdsjö d:o, Vindkärnsfältet och Sjögrufvan, 7 . . . . . 56,879½.
Kopparbergs d:o, Harmsarfsfältet, 2 . . . . . 9,473.

Transport 96,059½. 229,745

	Transport	Sk& Tackj. V.
Sundborns socken, Risängsgrufvan, 1 grufva	96,059½.	229,745.
Tuna d:o, Bråfallsfältet, Kalkberget, Idkärnsberget, Smör- bergsfältet och Tuna Hästbergsfältet, 6	1,467¼.	
Säthers d:o, Stora Bispberget och Vestra Bispberget, 3	21,661¼.	
Husby d:o, Rällingsbergsgrufvan, 1	52,083.	
Garpenbergs d:o, Rylshytte-, Holmgrufve- och Bensås- fältet, 4	14,704½.	
Folkärna d:o, Knutsbofältet, 3	8,088½.	
Grangärdes d:o, 85	5,299¼.	
Norrberkes och Söderberkes d:o, 21	272,465¼.	
	54,706¼.	
	<u>Summa från 140 grufvor</u>	526,535.

Westmanlands Län.

Norbergs socken, 37 grufvor	173,365½.	
Westanfors d:o, 2	2,966½.	
Skinnskattebergs d:o, 4	20,092.	
Sala d:o, 1	1,008.	
	<u>Summa från 44 grufvor</u>	197,432.

Örebro Län.

Nya Kopparbergs Bergslag	51,893.	
Lindes d:o	40,336.	
Ramsbergs d:o	36,489.	
Hjulsjö d:o	17,664.	
Hellefors d:o	12,105.	
Grythytte d:o	25,980.	
Nora d:o	218,809.	
Lekebergs d:o	3,524.	
Lerbäckes d:o	12,526.	419,326.
	<u>Transport</u>	1,373,038.

Sk^g Tackj. V.
Transport 1,373,038.

Wermlands Län.

	Bruten malm. Sk ^g .	Plockmalm. Sk ^g .	
Nordmarks malmfält . . . . . :	37,832.	11,710.	
Tabergs d:o	28,904.	6,944.	
Finnsyttbergs d:o	11,446.	3,946.	
Fredriksbergs och Råmsbergs d:o	11,518.	652.	
Öfrige grufvor i Philipstads Norra och Vestra			
Bergslager	13,250.	3,178.	
Pehrsbergs och Yngshytte malmfält	62,796.	87,592.	
Långbansfältet	16,994.	12,910.	
Kroppa grufvor	15,506.	1,686.	
Getöfältet	8,066.	2,910.	
Åtskilliga andra grufvor i Philipstads Östra			
Bergslag	1,098.	634.	
	<u>Summa 207,410.</u>	<u>132,162.</u>	339,572.

Södermanlands Län.

Damgrufvefältet i Tunabergs socken	609.		
Kärrgrufvefältet i samma d:o	6,497.		
Förohla grufva i Svärtuna d:o	15,000.		
Stafsältet i Floda d:o	12,300.		
Porthåls-grufvan i Åkers d:o	5,000.		
Starrsätters grufva i Dunkers d:o	3,938.		
Härsjöhults- och Knaperhålls-grufvorne i samma d:o	357.		
Skälunda-grufvan i Sköldinge d:o	6,000.		
Wilhelmina-grufvan i samma d:o, upptagen 1854	<u>1,100.</u>		50,801.

Östergötlands Län.

Nartorpsfältets grufva N:o 2 i Skällviks socken	7,500.		
Dolmyra grufva i Häradsammars d:o	7,000.		
	<u>Transport 14,500.</u>	<u>1,763,411.</u>	

	Skæ Tackj. V.	
Transport	14,500.	1,763,411.
Kortorps grufvor i Östra Husby socken	1,191.	
Fjuks grufva i Konungssunds d:o ;	<u>654.</u>	16,345.

Calmar Län.

Grufvearbete har endast ägt rum å ett för få år sedan upptaget malmfält i Gamleby socken, hvarvid ur 3:ne ännu endast till obetydligt djup hunna grufvor erhållits . . . . . 4,297.

Dessutom hafva sjö- och myrmalmer, som uteslutande begagnas vid Sporrbacka, Storebro, Pauliströms och Hagelsrums inom länet belägne masugnar blifvit upptagne, men om beloppet hvaraf uppgift icke blifvit lemnad.

Jönköpings Län.

Inglamåla grufva i Fröderyd socken	711½.	
Taberget i Mänsarps d:o	51,430½.	
Säfsjö grufva i Bringetofta d:o	<u>532.</u>	52,674.

Summa Bergmalm Skæ T. V. 1,836,727.

Sjö- och Myrmalmer hafva blifvit upptagne:
i Jönköpings län till belopp af . . . . . 39,278 Tunnor,
och i Kronobergs län » . . . . . 40,215 »

Eller tillsamman 79,493 Tunnor,

af omkring 1 Skæ vigt hvardera.

Som vid några masugnar i Wermlands län dylika malmer äfven till någon del begagnats, enligt hvad Bergmästaren i 7:de Bergmästare-Distriktet uppgifvit, så hafva utan tvifvel desamma äfven blifvit upptagne i orten, ehuru sådant ej blifvit omnämndt eller underrättelse om beloppet lemnad.

Under året hafva, på sätt följande Tabell närmare utvisar, dels å nya anledningar, dels å förut arbetade ställen, mutsedlar blifvit utfärdade:

	Jernmalm.		Silver- och Blymalm.	Kopparmalm.	Zinkmalm.	Nickelmalm.	Molybden.	Brunsten.	Svafvelkis.	Arsenikkis.	Åskillinga stenarter.	Varp.		Summa.	
	Bergmalm.	Sjö- och Myrnam.										Blyvarp.	Kopparvarp.		
<i>Å nya anledningar:</i>															
Af Bergshauptmannen vid Sala Silfververk . . .	4	—	2	1	—	—	—	—	1	—	2	—	—	10	
» Bergmästaren i 1:sta Bergmästare-Distriktet . . .	61	—	1	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	64	
» » » 2:dra » » . . .	—	27	—	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	32	
» » » 3:dje » » . . .	15	—	2	—	—	—	—	—	—	—	9	—	—	26	
» » » 4:de » » . . .	125	—	12	10	—	4	1	—	—	—	122	2	—	276	
» » » 5:te » » . . .	32	—	3	7	—	—	—	—	4	—	8	—	—	54	
» » » 6:te » » . . .	45	—	—	10	4	—	—	—	—	—	13	—	—	74	
» » » 7:de » » . . .	90	1	5	—	—	—	—	—	—	—	51	—	—	147	
» » » 8:de » » . . .	11	7	—	10	3	—	—	—	—	—	4	—	—	35	
» » » 9:de » » . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	2	
Summa	383	35	25	43	7	4	1	2	5	1	212	2	—	720	
<i>Å förut bearbetade ställen:</i>															
Af Bergshauptmannen vid Sala Silfververk . . .	3	—	3	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	
» Bergmästaren i 1:sta Bergmästare-Distriktet . . .	4	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	
» » » 2:dra » » . . .	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	
» » » 3:dje » » . . .	17	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	21	
» » » 4:de » » . . .	218	—	32	15	—	1	—	—	—	—	33	2	1	311	
» » » 5:te » » . . .	75	—	13	15	—	1	—	—	1	—	23	—	4	142	
» » » 6:te » » . . .	84	—	5	31	1	—	—	—	3	—	4	—	3	131	
» » » 7:de » » . . .	158	—	8	10	—	—	—	—	—	—	5	—	29	211	
» » » 8:de » » . . .	19	—	2	5	2	—	—	—	1	—	—	1	1	31	
» » » 9:de » » . . .	—	—	—	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	
Summa	578	—	64	84	3	2	—	3	2	—	69	3	38	20	866
Summa Summarum	961	35	89	127	10	6	1	5	7	1	281	5	38	20	1,586

Deremot hafva hvilostånd för grufvor och malmanledningar blifvit beviljade enligt hvad följande Tabell utvisar:

	Jernbergmaln.	Silfver- och Blymaln.	Koppermaln.	Zinkmaln.	Åtkärliga stenarter.	Summa.
Af Bergmästaren i 1:sta Bergmästare-Distriktet	126	1	37	—	—	164
» » » 2:dra » »	6	3	2	—	—	11
» » » 3:dje » »	54	—	—	—	—	54
» » » 4:de » »	84	30	7	11	25	157
» » » 5:te » »	67	5	5	—	3	80
» » » 6:te » »	18	—	—	—	—	18
» » » 7:de » »	54	1	7	—	1	60
» » » 8:de » »	7	2	9	—	—	18
Summa	443	42	67	11	29	562

Andra Artikeln.

Tackjerns-tillverkningen.

Förhållandet härmed har i de särskilda Länen varit på sätt i nedanstående Tabell finnes upptaget:

Län.	Be- gag- nade Mas- ugnar.	Blåsningstid.		Uppgifven tillverkning.	Fridygn.	Tionde-Tackjern.		
		Antal.	Dygn.			tim.	Sk℔	L℔
Norrbottnens	4	204	7	5,243	—	—	—	—
Westerbottnens	4	87	11	4,766	8	36	17	10
Jemtlands	4	43	—	337	—	—	—	—
Westernorrlands	4	396	17	9,264	82	78	17	16
Gefleborgs	25	2,828	20	73,565	246	642	16	—
Upsala	3	445	23	15,544	24	195	25	9
Stockholms	4	638	11	20,593	32	259	25	15
Kopparbergs	56	9,228	17	275,445	632	2,471	8	18
Westmanlands	17	2,464	4	68,935	184	653	13	19
Örebro	57	10,244	10	260,674	501	2,829	13	8
Wermlands	27	4,762	4	148,531	322	1,354	24	9
Elfsborgs	4	96	10	4,340	8	24	9	13
Södermanlands	6	4,474	8	24,348	48	260	23	1
Östergötlands	4	386	16	10,356	24	90	17	9
Calmar	9	4,097	20	49,459	80	366	21	15
Jönköpings	11	2,178	17	24,827	88	334	21	7
Kronobergs	7	946	3	9,405	55	285	2	17
Summa	234	37,494	6	963,593	2,304	9,849	25	6
Förhållandet var år 1854	223	29,342	—	749,253	1,965	44,620	24	17
» » » 1853	233	34,753	4	747,208	2,078	42,347	24	17
» » » 1852	226	34,920	10	765,288	1,859	42,955	8	4
» » » 1851	227	33,095	16	742,454	2,056	42,968	19	17
och i medeltal åren 1846—1850	220	32,956	12	684,886	1,824	40,334	14	—

Utom de här ofvan upptagne fridygnen har, på grund af frihetsår, skattefri blåsning ägt rum Bruksåret 1855 under 1,453 dygn 2 timmar, nemligen vid Torneåfors, Amafors, Selets och Rosfors masugnar i Norrbottens län 20 $\frac{1}{2}$ dygn 7 timmar, vid Ljusnedals masugn i Jemtlands län 43 dygn, vid Olsbennings och Liens hyttorne i Westmanlands län 287 dygn 10 timmar, vid Dalkarls- och Grängs-hyttorne samt Hasselfors masugn i Örebro län 519 dygn 2 timmar, och vid Björneborgs masugn i Wermlands län 399 dygn 7 timmar.

Upptages blåsningen särskilt för Bergslagsorterna, så har förhållandet dermed varit följande:

	Begagna- de Mas- ugnar.	Blåsningstid.		Tillverknings- belopp.	Dygn- tillverk- ning.
	Antal.	dygn.	tim.	Sk ö	Sk ö
I Westerbergslagen eller Grangärdes, Norrberkes och Söderberkes socknar i Kopparbergs Län	29	4,766	15	137,777	28,904
I Norbergs Bergslag i Westmanlands Län	16	2,355	4	66,803	28,362
I Nya Kopparbergs, Hellefors, Grythytte, Hjulsjö, Lindes och Ramåbergs Bergs- lager i Örebro Län	26	4,585	2	125,932	27,466
I Nora, Carlskoga, Lekebergs och Ler- bäck's Bergslager i samma Län . .	34	5,659	8	134,739	23,808
I Philipstads Bergslag i Wermlands Län	23	3,799	8	114,253	30,072
Summa	125	21,165	13	579,504	27,380
I följd hvaraf förhållandet utom Bergslag finnes vara	109	16,034	17	384,089	23,958
Summa	234	37,197	6	963,593	25,905

Dygnstillverkningen utgjorde 1854 inom Bergslagerne 26,72 och utom Bergs-
lagerne 23,91 Sk ö ; och största tillökningen deri har således äfven under året
1855 ägt rum inom de förra orterna; ett lätt förklarligt förhållande, på sätt
Collegium redan haft tillfälle i underdånighet antyda, då det är inom Bergs-
lagerne som flertalet af små och sämre hyttor finnas att genom förmänligare
efter hand ersätta, eller, såsom äfven brukas, endast till höjden öka.

En jemförelse af blåsningarne inom och utom Bergslag för det sistför-
flutna decenniet visar för öfrigt att den ökade tackjernsproduktionen, under
samma tid, väsendtligen tillhör Bergslagerne.

Lösningenspriset för Tiondetackjernet har för året varit bestämdt till nedan-
nämnde belopp:

	Banko. R:dr sk.
Af masugnarne under Löfsta, Österby och Gimo Bruk i Upsala Län samt Rånäs Bruk i Stockholms Län . . .	14: —
» » » Forsmarks Bruk i Stockholms Län, Gysinge Bruk i Gefleborgs Län samt Strömsbergs och Ullfors Bruk i Upsala Län äfvensom af Harnäs mas- ugn i sistnämnde Län	12: —
» » » Skebo och Hargs Bruk i Stockholms Län samt Wattholma och Söderfors Bruk i Upsala Län	11: 24.
» Hyttö masugn under Elfkarleö Bruk i Gefleborgs Län	10: —
» masugnarne i Norbergs och Skinnskattebergs Bergslager i Westman- lands Län	7: 8.
» » » följande Bergslager i Örebro Län:	
Nora	7: 8.
Lindes	7: —
Ramsbergs	6: 40.
Lekebergs	7: 40.
Lerbäcks	8: 24.
Nya Kopparbergs	6: 24.
Hjulsjö	6: 32.
Grythytte och Hellefors	7: —
Carlskoga	9: 8.
» » » Philipstads Östra Bergslag i Wermlands Län	9: 16.
Öfrige masugnar i samma Län	8: 8.
» » » Elfsborgs Län	7: 12.
» » » Grangärdes Bergslag i Kopparbergs Län utom Pehrsbo masugn	6: 24.
» » » Norrberkes Bergslag i samma Län	6: 32.
» » » Söderberkes, Tuna, Säfsnäs och Floda socknar jemte Pehrsbo masugn i samma Län	6: 40.
» » » Öster Bergslagen samt af masugnarne till Dådrans och Svartnäs Bruk i samma Län	7: 12.

	Banko. Rdr sk.
Af masugnarne i Öster Dalarne med undantag af sistnämnde Bruks masugnar	6: 16.
» » » Södermanlands och Östergötlands Län	7: 16.
» » » Jönköpings Län med undantag af Ohs, Bruzaholms och Åminne masugnar	7: 40.
» » » Calmar och Kronobergs Län samt Ohs, Bruzaholms och Åminne masugnar i Jönköpings Län	6: 8.
» » » Gefleborgs, Westernorrlands samt Norrbottens och We- sterbottens Län i allmänhet	7: —
men för vissa masugnar i nämnde Län på grund af Kongl. Brefven den 21 Juni 1826 och den 5 Juni 1839	3: 32.

Med Eders Kongl. Maj:ts nådiga tillstånd har Sjömalms-tackjern blifvit exporteradt till belopp af 742 Skæ 12 Læ, hvaraf 10 Skæ till Lybeck och det öfriga till Hannover.

Tredje Artikeln.

Gjutgods-tillverkningen.

Genom gjutning direkt ur masugnarne, eller utan tackjernets omsmältning i andra ugnar, hafva blifvit tillverkade:

	Skæ
I Westernorrlands Län	406.
Gefleborgs d:o	1,159.
Upsala d:o	166.
Stockholms d:o	63.
Kopparbergs d:o	2,358.
Westmanlands d:o	681.
Örebro d:o	4,258.
Wermlands d:o	3,156.
Elfsborgs d:o	263.

Transport 12,510.

	Skē.
	Transport 12,510.
I Södermanlands Län	9,481.
Östergötlands d:o	4,590.
Calmar d:o	1,271.
Jönköpings d:o	1,314.
Kronobergs d:o	3,107.
	Summa 32,273.

Tillverknigen utgjorde år 1854	19,152.
» » » 1853	25,481.
» » » 1852	25,046.
» » » 1851	21,909.
» » åren 1846-1850 i medeltal	20,127.

Vid de egentliga Gjuterierne, hvarest Gjutgods genom tackjerns omsmältning åstadkommes, har tillverknigen utgjort:

	Skē.
Inom Westerbottens Län vid Robertsfors	136.
» Westernorrlands » » Forsse	110.
» Gefleborgs » » Gefle	1,937.
» » » » Forsbacka	1,498.
» Kopparbergs » » Dormsjö	1,640.
» » » » Kloster	21.
» » » » Furudal	911.
» Örebro » » Krokfors	1,427.
» » » » Carlsdal	617.
» » » » Brefven	1,833.
» Wermlands » » Sunnemo	705.
» » » » Lennartsfors	726.
» » » » Lyred	170.
» Södermanlands » » Nyköping	100.
» » » » Hellefors	1,247.
» » » » Näfveqvarn	561.
» » » » Åker	2,539.
	Transport 16,178.

				Skæ.
			Transport	16,178.
Inom	Södermanlands Län	vid Stafsjö		440.
»	Östergötlands »	» » Finspong		546.
»	» »	» » Motala		2,354.
»	Calmar »	» » Ankarsrum		3,643.
»	» »	» » Öfverrum		1,174.
»	Kronobergs »	» » Öremo		62.
»	» »	» » Delary		47.
»	» »	» » Huseby		524.
»	Jönköpings »	» » Åminne		105.
»	Christianstads »	» » Helsingborg		676.
»	Malmöhus »	» » Malmö		1,100.
»	Stockholms Stad	» Kungsholmen		3,312.
»	» »	» Victor Sjöbergs fabrik		195.
»	» »	» Bergsund		1,243.
»	» »	» Ludvigsberg		650.
	Götheborg			3,125.
				Summa 35,374.

Tillverkningen utgjorde år	1854	36,220.
»	» » 1853	32,012.
»	» » 1852	29,547.
»	» » 1851	27,952.
I medeltal åren	1846 - 1850	21,673.

Enligt uppgift från Tullverket har exporten utgjort, af kasserade kanoner, 5,376 Skæ 4 Læ samt af annat gröfre och finare gjutgods endast 762 Skæ 15 Læ, eller tillsamman 6,139 Skæ 7 Læ, hvaraf utförts:

	Skæ.	Læ.
till Norrige	683.	17.
Preussen	850.	2.
Danmark	552.	8.
England	3,847.	—
Frankrike	4.	—
Afrika	202.	—
	Summa 6,139.	7.

Fjerde Artikeln.

Stångjerns-smidet.

Nedanstående tabell upptager för hvarje län dervarande privilegierade antal Smälthärdar eller Puddlingsugnar och vid dem enligt uppgift åstadkommen tillverkning äfvensom frälserätten, samt privilegierade smidet å de härdar, vid hvilka tillverkning till visst belopp är bestämd:

Län.	Vid verk med bestämd tillverkningsrätt.							Vid verk med oinskränkt tillverkningsrätt, på grund af Kongl. Förordningen d. 27 April 1846.				Summa uppgifven tillverkning.		
	Smälthärdar.	Frälserätt.			Privilegieradt smide.			Uppgifven tillverkning.	Smälthärdar.	Frälserätt.			Uppgifven tillverkning.	
	Antal.	Sk ö	L ö	Ö	Sk ö	L ö	Ö	Sk ö	Antal.	Sk ö	L ö	Ö	Sk ö	Sk ö
Norrbottnens	22	—	—	—	8,200	—	—	5,089	—	—	—	—	—	5,089
Westerbottnens	8	45	—	—	3,600	—	—	4,947	8	—	—	—	1,736	6,683
Jemtlands	2	—	—	—	400	—	—	196	2	—	—	—	486	682
Westernorrlands	24	22	10	—	11,000	—	—	8,768	41	145	—	—	21,490	30,258
Gefleborgs	64	—	—	—	29,239	17	10	38,997	103	705	—	—	69,408	108,405
Upsala	22	700	—	—	9,675	—	—	15,747	12	240	—	—	7,208	22,955
Stockholms	16	964	8	5	7,085	11	15	10,131	3	300	—	—	3,351	13,482
Kopparbergs	35	—	—	—	10,629	7	8	12,024	148	371	18	—	108,171	120,195
Westmanlands	33	790	10	—	14,028	15	—	17,991	91	1,462	—	—	64,040	82,031
Örebro	35	1,338	5	—	13,886	16	—	16,267	122	2,866	18	15	85,823	102,090
Skaraborgs	10	225	10	—	3,677	—	—	4,623	10	245	—	—	5,640	10,263
Wermlands	82	1,511	5	—	40,093	4	10	43,102	164	1,117	10	—	127,657	170,759
Elfsborgs	20	7	10	—	10,116	13	—	11,655	19	—	—	—	21,226	32,881
Götheborgs och Bohus	1	—	—	—	500	—	—	402	2	—	—	—	15	417
Södermanlands	17	512	10	—	5,875	—	—	5,165	16	210	—	—	6,850	12,015
Östergötlands	43	547	10	—	15,135	—	—	16,416	35	837	—	—	28,935	45,351
Cåmar	22	300	—	—	5,720	—	—	5,338	11	195	—	—	5,273	10,611
Jönköpings	25	725	—	—	9,378	6	—	11,588	10	75	—	—	2,399	13,987
Kronobergs	19	150	—	—	5,351	12	—	4,852	3	90	—	—	1,963	6,815
Summa	500	7,839	18	5	203,592	3	3	233,298	800	8,860	6	15	561,671	794,969

	Vid verk med bestämd till- verkningsrätt.	Vid verk med oinskränkt till- verkningsrätt.	Summa.
Den uppgifna tillverkningen utgjorde år 1854	220,405.	422,968.	643,373.
» » » » » 1853	264,262.	454,308.	718,570.
» » » » » 1852	284,418.	418,925.	703,343.
» » » » » 1851	335,718.	358,095.	693,813.
» » » » » 1850	345,401.	300,533.	645,934.
» » » » » 1849	393,354.	245,473.	638,827.
» » » » » 1848	473,364.	175,674.	649,038.

med hvilket sistnämnde år Eders Kongl. Maj:ts nådiga Förordning af d. 27 April 1846, angående stångjernsmidet och den gröfre jernförädlingen, trädde i verkställighet.

Af de i ofvanstående tabell upptagne Smälthärdar hafva 31 med 14,497 Skæ 5 Læ 10 æ privilegieradt smide och derutöfver 86 Skæ 5 Læ frälserätt samt 15 för oinskränkt tillverkning varit, med den rätt Eders Kongl. Maj:ts nådiga Bref af d. 8 Maj 1852 medgifver, nedlagde.

Fördelas den uppgifna tillverkningen på de återstående härdarne, så finnes den hafva i medeltal utgjort för hvarje härd med bestämd smidesrätt: 497,5, för hvarje härd med oinskränkt smidesrätt: 715,5 samt för hvar och en af samtliga härdarne: 633,⁹ Skæ.

Lösningpriset för Hammarskattsjernet har varit bestämdt sålunda:

	Banko. R:dr sk.
Af Löfsta, Österby och Gimo Bruk i Upsala Län, Rånäs Bruk i Stockholms Län samt Wallonsmidet vid Strömbacka Bruk i Gefleborgs Län	32: —
» Forsmarks Bruk i Stockholms Län, Strömsbergs och Ullfors Bruk i Upsala Län samt Gysinge Bruk i Gefleborgs Län	28: —
» Skebo och Hargs Bruk i Stockholms Län, Wattholma och Söderfors Bruk i Upsala Län samt fem Skæ Hammarskatt vid Fagersta Bruk i Westmanlands Län	26: —
» Elfkarleö Bruk i Upsala Län	21: —
» öfrige Stångjernsbruk i hvad ort som helst	18: —
» Ämnesshamrarne	17: 24.
» Bergsmanshamrarne	17: —

femte Artikeln.

Jernmanufaktur- och Stål-tillverkningen.

Tillverkningen af Jernmanufaktur och Stål har under Bruksåret i hvarje af nedannämnde Län uppgifvits till:

	Sk& Bergsvigt.
Norrbottens	539.
Westerbottens	847.
Jemtlands	234.
Westernorrlands	3,092.
Gefleborgs	1,323.
Upsala	1,237.
Stockholms	936.
Kopparbergs	12,486.
Westmanlands	8,096.
Örebro	13,662.
Skaraborgs	1,818.
Wermlands	18,547.
Elfsborgs	6,123.
Götheborgs och Bohus	551.
Södermanlands	3,871.
Östergötlands	9,513.
Calmar	1,780.
Jönköpings	2,054.
Kronobergs	2,217.
Blekinge	558.
	<hr/>
	Summa 89,484.

Den utgjorde år 1854	95,791.
» » » 1853	108,762.
» » » 1852	96,161.
» » » 1851	91,472.
och i medeltal åren 1846—1850	74,327.

Enligt Vågräkenskaperne har jernrörelsen på vågarne och vid andra export-

	Stångjern.			Jern-manufaktur.			Summa. Stap. st. vigt.		
	Sk $\text{\textasciitilde}$	L $\text{\textasciitilde}$	Q	Sk $\text{\textasciitilde}$	L $\text{\textasciitilde}$	Q	Sk $\text{\textasciitilde}$	L $\text{\textasciitilde}$	Q
Inventarium från år 1854	449,804	9	17	27,942	3	15	447,743	13	12
Ifrån Bruken inkommet på Vågar och Landthamnar, med undan- tag af Söderhamns våg	648,934	15	3	69,783	13	9	748,748	8	12
Summa	768,736	5	—	97,695	17	4	866,432	2	4
Af Jern-exporten år 1855 utgick från:									
Stockholms vågar	245,164	5	5	43,239	16	19	258,404	2	4
Göteborgs våg	190,821	13	10	45,773	17	5	206,595	10	15
De öfrige vågarne	82,944	2	12	4,649	5	14	87,563	8	6
Exporterad från <i>Carlsхамns, Dö- derhultsviks, Hudiksvalls, Helsing- borgs, Nylands, Rathans, Umeå, Waldemarsviks</i> och <i>Ystads</i> Tull- kammars-Distrikter, enligt upp- gifter till General-Tull-Styrelsen	9,885	—	1	837	13	19	40,722	14	—
Enligt uppgifter till Bergs-Colle- gium, exporteradt från <i>Kullboda, Hamrånge-verkens, Husoms, Ny- hamns</i> och <i>Nordmalings</i> Lastage- platser, tillsammans	15,449	2	15	—	—	—	15,449	2	15
Summa Jernexport	544,234	4	3	34,470	13	17	578,704	18	—
Den var år 1854	636,309	13	17	48,579	14	16	684,889	8	13
samt i medeltal:									
under åren 1849—1853	572,555	4	17	42,473	1	10	615,028	6	7
» » 1844—1848	548,959	11	5	42,166	3	—	594,125	14	5
» » 1839—1843	498,899	19	10	36,644	—	5	535,540	19	15

ställena under Bruksåret förhållit sig på sätt i nedanstående tabell finnes upptaget:

	Stångjern.			Jern-manufaktur.			Summa. Stap. st. vikt.		
	Sk $\mathcal{E}$	L $\mathcal{E}$	$\mathcal{E}$	Sk $\mathcal{E}$	L $\mathcal{E}$	$\mathcal{E}$	Sk $\mathcal{E}$	L $\mathcal{E}$	$\mathcal{E}$
Exporterad	544,234	4	3	34,470	13	17	578,704	18	—
Till Inrikes förbrukning afvägt från Vågarne	37,522	8	3	44,982	2	17	79,504	11	—
Inventarium vid Smides-årets slut .	486,982	12	14	24,243	—	10	208,225	13	4
Summa	768,736	5	—	97,695	17	4	866,432	2	4
Af Inventarii-jernet vid Smides-årets slut tillhörde:									
Stockholms vågar	77,487	14	17	11,479	18	16	88,967	13	13
Göteborgs våg	58,557	4	10	6,480	18	6	65,038	2	16
De öfrige Stapelstads-vågarne . . .	34,105	19	15	2,187	1	5	36,293	1	—
Uppstads-vågarne	46,834	13	12	4,095	2	3	47,926	15	15
Summa Inventarium $\frac{31}{10}$ 1855	486,982	12	14	24,243	—	10	208,225	13	4
Utgående Inventarium var år 1854 samt i medeltal:	449,804	9	17	27,942	3	15	447,743	13	12
under åren 1849—1853	257,603	6	10	30,034	12	11	287,634	19	1
» » 1844—1848	252,646	16	10	38,973	16	1	291,620	12	11
» » 1839—1843	288,665	9	9	29,992	6	12	348,657	16	1

Enligt Tullverkets räkenskaper har åter under kalenderåret förhållandet med exporten varit på sätt följande tabell utvisar:

Destinations-orten.	Stångjern.		Smältstycken.		Stål.		Plåtar.		Spik af minst 2 tumslängd.		Bandjern och diverse Manufaktur.	
	Sk $\mathcal{G}$	L $\mathcal{G}$	Sk $\mathcal{G}$	L $\mathcal{G}$	Sk $\mathcal{G}$	L $\mathcal{G}$	Sk $\mathcal{G}$	L $\mathcal{G}$	Sk $\mathcal{G}$	L $\mathcal{G}$	Sk $\mathcal{G}$	L $\mathcal{G}$
Norrige	60	5	—	—	6	3	127	2	10	—	40	13
Finland	409	2	—	—	213	3	180	—	917	18	178	2
Öfriga Ryssland	8	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Preussen	22,197	16	—	—	80	9	77	10	77	15	2,084	5
Danmark	52,488	4	—	—	445	7	1,866	5	4,632	7	1,680	14
Mecklenburg	6,046	11	—	—	40	—	177	—	143	2	181	—
Lybeck	18,730	18	—	—	969	15	919	—	432	2	268	4
Hamburg	6,832	10	—	—	411	4	7	6	341	16	1	5
Bremen	3,080	13	—	—	1	—	26	17	—	—	44	—
Hannover och Oldenburg	1,557	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13	—
Nederländerne	11,115	5	10	—	—	—	—	—	—	—	255	—
Belgien	27	12	—	—	2	9	—	—	—	—	—	—
Stora Britannien	260,290	14	10,850	2	6,881	16	16	—	—	—	33	10
Frankrike	40,484	16	76	8	1,475	18	—	—	—	—	153	12
Spanien, Baleariska och Canari-öarne	—	—	—	—	108	—	—	—	—	—	—	—
Portugal, Madera, Cap Verdes och Azoriska öarne	19,116	10	—	—	3,565	10	150	—	—	—	827	—
Italien utom Österriskiska besittningarne	708	7	—	—	64	3	—	—	—	—	3	5
Gibraltar och Malta	225	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Asiatiska länder, utom vid Medelhafvet, samt Australien	5,689	—	—	—	2,609	15	30	—	—	—	—	—
Afrika	4,808	10	—	—	49	—	—	—	—	—	271	12
Norra Amerika	96,355	14	—	—	1,941	18	23	6	—	—	289	9
Brasilien	3,827	9	—	—	20	8	—	—	—	—	11	—
Summa St. St. V.	554,060	6	10,936	10	18,885	18	3,600	6	6,555	—	6,335	11

Sjette Artikeln.

De så kallade Ädlare Verken.

a) *Guld-tillverkningen.*

Denna tillverkning, idkad endast vid Konung Gustaf III:s Silfververk i Fahlun, har under året utgjort 72 ort, 90 korn.

b) *Silfver-tillverkningen.*

Sala Silfververk. Grufvebrytningen är, utom i Grefve Bjelkes stoll, drifven i 47 särskilte arbetsrum, deraf 42 för Sala Bergslags räkning, nemligen i Storgrufvan 30, i Torgschachts-Grufvan 4 och i Carlschachts-Grufvan 8, samt 5 för enskiltes räkning.

Af dessa arbeten hafva 30 varit brutna på malm, 6 för att upptäcka nya malmtillgångar, 4 för att förbereda utbrytning i kända malmfält samt 7, dels för kommunikationer och vädervexling, dels för att öppna nordvestra malmfältet för framtida bearbetning.

Grefve Bjelkes stoll, som arbetas efter en år 1784 anlagd plan, har blifvit fortdrifven 7 $\frac{3}{4}$ famnar och således inkommit från sin början vid afloppskanalen 501 $\frac{1}{2}$ famnar.

Brytningen har uppgått till 69,235 tunnor fyndigt och 3,687 tunnor ofyndigt eller tillsamman 72,922 tunnor berg à 6 $\frac{3}{4}$ kub. fot tunnan; och hafva orter blifvit drifne till en sammanräknad längd af 679,48 fot, sänkningar till ett sammanräknadt djup af 42,91 fot samt Sulstrossning i ort med beräkning af en fots djup, 28 fot.

Ur det brutna berget hafva blifvit utsofrade 27,229 tunnor vaskmalm, utgörande, à 5,2 centner tunnan, 141,591 centner samt 18,336 centner stuffmalm; och har vaskens medelhalt i silfver varit 0,49 lod samt stuffmalmens från 2,75 till 6,26 lod på centnern.

Till blysmältning hafva från de förberedande processerne blifvit uppförde 19,427 centner stuffmalm, sliger och rostad silfverhaltig skärsten, hvaraf efter drifning och finering erhållits 3,734 lödige marker 12 lod bergfint silfver.

Sala Silfververks Räntheersättningsfond som vid 1854 års slut utgjorde 63,747 R:dr 17 sk. 4 rst. har, genom den i förhållande till silfvertillverkningen förordnade afsättning jemte på kapitalet beräknade räntor, blifvit ökad med

3,912 R:dr 36 sk. 11 rst., så att den vid 1855 års utgång uppgått till 67,660 R:dr 6 sk. 3 rst., allt B:ko.

Vid *Konung Gustaf III:s* Silfververk har tillverkningen utgjort 639 löd. marker 9 lod, vid *Löfås* Silfververk i Kopparbergs Län 38 löd. marker 10 lod och vid *Guldsmedshytte* Silfververk i Örebro Län 1,250 löd. marker 15 lod.

Enligt hvad vederbörande Bergmästare uppgifvit har Wermskogs Silfververk i Wermlands Län blifvit nedlagdt och någon silfver-tillverkning vid Hellefors Silfververk eller vid Jerle och Pehrsbo Prophyttor icke under året ägt rum.

Sammanräknade silfver-tillverkningen i landet har således endast utgjort 5,663 löd. marker 14 lod.

	Löd. mrkr. lod.
Tillverkningen utgjorde år 1854	5,262. 14.
» » » 1853	5,878. 15.
» » » 1852	6,430. —
» » » 1851	6,815. 6.
och i medeltal under åren 1846—1850	5,943. 13.

c) *Koppar-tillverkningen.*

I:o *Stora Kopparberget.* Under året har grufve-arbete blifvit anställt i 98 arbetsrum, hvarvid erhållits 211,822 tunnor malmhaltigt berg, som lemnat 134,291 tr skrädd malm; och hafva af nämnde grufve-arbeten 16 varit försöks- och ett kommunikations-arbete samt 11 anställde i ras.

Kostnaderne härvid hafva utgjort 100,603 R:dr 33 sk. 1 rst., hvaraf 80,940 R:dr 37 sk. 4 rst. belöpa sig för arbetslön och 19,662 R:dr 43 sk. 9 rst. för materialier, hvilket gör för hvarje tunna malmhaltigt berg 22 sk. 10 rst. och för hvarje tunna skrädd malm 35 sk. 11½ rst., hvaraf för arbetslön 28 sk. 11,17 rst. och för materialier 7 sk. 0,16 rst. B:ko.

För malmens brytning och utskjutning samt timmermansarbete i grufvorne hafva varit använde 209, för uppfordringen 35, för skrädningen 18, vid konst-staten m. m. 80 eller tillsamman 342 arbetare, oberäknade 32 under sommaren anställde extra arbetare.

Den skrädda malmen har på vanligt sätt blifvit fördelad i lotter, hvar-dera bestående af 13 hopar; och hafva försäljningspriserne utgjort:

	R:dr	sk.
För 1:sta Hopen eller ordin. grufvehjelps-malmen	22,925:	33.
» 2:dra Hopen, centonal-malm	23,687:	13.
	<u>Transport</u>	46,612: 46.

	R:dr	sk.
Transport	46,612:	46.
För 3:dje och 4:de Hoparne, afrads-malm	50,964:	33.
» 13:de Hopen, extra grufvehjelps-malm	25,934:	8.
vid å dessa hopar anställde auktioner.		
För öfrige 8 hopar, utgörande Fjerdeparts-ägarnes malm, är värdet		
efter 1:sta Hopens pris beräknadt till	183,600:	—
I följd hvaraf sammanräknade malmvärdet uppgått till	307,111:	39.
som i medeltal för hvarje tunna gör 2 R:dr 13 sk. 9 rst. B:ko.		

Till ofvannämnde 183,600 R:dr B:ko, utgörande värdet af Fjerdeparts-ägarnes malmhopar, hafva några mindre poster tillkommit, så att Fjerdeparts-ägarnes inkomster tillsamman utgjort 204,460 R:dr 46 sk. 8 rst., och då härifrån afräknats malmbrytnings- och uppförings-kostnader jemte afgifter för fattigvård m. m. samt bevillning, har behållningen utgjort 108,086 R:dr 40 sk. 6 rst., af hvilka beslutats utdela 108,000 R:dr eller 90 R:dr å hvarje fjerdepart.

Tillverkningen af råkoppar har utgjort:

1:o Af malm från de skattlagde Grufvorne vid Stora Kopparberget:

	Skæ.	Læ.	æ.
Kronans Tionde-koppar	450.	16.	$\frac{3}{16}$.
Konststats-koppar	187.	12.	$13\frac{3}{4}$.
Armbösse-koppar	9.	3.	$16\frac{2}{3}$.
Provisions-koppar	4.	11.	$18\frac{2}{3}$.
Ströms-afrads-koppar	6.	3.	$10\frac{1}{4}$.
Nicolai Grufve-koppar	13.	16.	19.
Bergsmännens behållna koppar	3,845.	6.	$3\frac{4}{20}$.

Summa 4,517. 11. 1.

2:o Af Slaggbruk vid Korsnäs . . . . . 106. 2. —

Eller tillsammans . . . . . 4,623. 13. 1.

Vid hyttorne hafva varit anställda 307 arbetare.

2:o *Åtvidabergs* Kopparverk i Östergötlands Län. För den härstädes åstadkomna tillverkning som enligt hvad redan blifvit i underdånighet anført utgjort 5,524 Skæ 4 Læ 13 æ St. St. V. garkoppar, hafva enligt uppgift blifvit använde 78,547 $\frac{1}{4}$ Skæ malm och 31,450 $\frac{1}{4}$ Skæ gammal slagg eller tillsamman

109,998½ Sk $\ddot{a}$ St. St. V. kopparhaltigt gods samt 36,844 läster träkol och 16,000 tunnor coaks; och skall tillverkningskostnaden hafva utgjort 105 R:dr B:ko Sk $\ddot{a}$ det.

3:o *Ljusnarsbergs* Kopparverk i Örebro Län. Af 14,968½ Sk $\ddot{a}$ malm hafva blifvit tillverkade 558 Sk $\ddot{a}$ 19 L $\ddot{a}$ 13 $\ddot{a}$ garkoppar.

4:o *Flögfors* Kopparverk, äfven i Örebro Län. Utaf 3,700 Sk $\ddot{a}$ malm 226 Sk $\ddot{a}$ 9 L $\ddot{a}$ garkoppar.

5:o *Gustafs och Carlbergs* Kopparverk i Jemtlands Län. Af 13,073 Sk $\ddot{a}$ malm och slagg, med en kolätgång af 4,348 läster, 262½ Sk $\ddot{a}$ garkoppar.

6:o *Waldemarsviks* Kopparverk i Calmar Län. För tillverkningen som utgjort 203 Sk $\ddot{a}$ 16 L $\ddot{a}$ 9 $\ddot{a}$ garkoppar, hafva blifvit använde 5,115 Sk $\ddot{a}$ 12 L $\ddot{a}$ malm från Fångö och Wiksjö grufvor samt 2,900 läster kol.

7:o *Tunaberg* i Södermanlands Län. Tillverkningen har här utgjort 28 Sk $\ddot{a}$ 13 L $\ddot{a}$ 1 $\ddot{a}$ garkoppar.

8:o *Riddarhyttan* i Westmanlands Län. Tillverkningen har utgjort 299 Sk $\ddot{a}$ 11 L $\ddot{a}$ garkoppar.

9:o *Garpenberg* i Kopparbergs Län. Härvid har åstadkommits 64 Sk $\ddot{a}$ 19 L $\ddot{a}$ 5 $\ddot{a}$ garkoppar.

	<i>Råkoppar.</i>		
	Sk $\ddot{a}$.	L $\ddot{a}$	$\ddot{a}$.
10:o <i>Korsnäs</i> i samma Län	283.	16.	10.
11:o <i>Såghyttan</i> i d:o	175.	10.	—
12:o <i>Löfås</i> i d:o	89.	3.	8.
13:o <i>Bergsgården</i> i d:o, af slagg	88.	8.	11.
14:o <i>Smedstugan</i> i d:o, af d:o	96.	18.	—

Sammanräknade Koppartillverkningen i riket har således utgjort 12,526 Sk $\ddot{a}$ 9 L $\ddot{a}$ 4 $\ddot{a}$.

Jansbrohults Kopparverk i Wermlands Län har uppgifvits vara nedlagdt och *Gottenviks* Kopparverk i Östergötlands Län att fortfarande vara obegagnadt.

Af den vid Stora Kopparberget utaf så kallad Storgrufvemalm åstadkomna tillverkning, 4,503 Sk $\ddot{a}$ 4 L $\ddot{a}$ 10 $\ddot{a}$ råkoppar, är afrad erlagd med $\frac{1}{10}$ och af tillverkningen utaf Nicolai grufvas malm 13 Sk $\ddot{a}$ 16 L $\ddot{a}$ 19 $\ddot{a}$ med $\frac{3}{10}$, hvaremot de vid St. Kopparberget genom slaggbruk åstadkomne 106 Sk $\ddot{a}$ 2 L $\ddot{a}$ varit skattefria.

Utaf öfrige här ofvan nämnde Kopparverk åtnjuta Ljursnarsbergs och Waldemarsviks frihetsår; Åtvidabergs, Flögfors, Gustafs och Carlbergs, Tunabergs, Riddarhytte, Korsnäs, Såghytte och Löfås äro taxerade till $\frac{1}{30}$ af tillverkningen. Garpenbergs Kopparverk är ej taxerad.

Exporten af garkoppar under Kalenderåret har enligt Tullverkets räkenskaper utgjort 9,992 Sk $\bar{a}$ 12 L $\bar{a}$ 10 $\bar{a}$, hvaraf 6,247 Sk $\bar{a}$ 12 L $\bar{a}$ 10 $\bar{a}$ till Lybeck, 3,490 Sk $\bar{a}$ till Preussen, 75 Sk $\bar{a}$ till England och 180 Sk $\bar{a}$ till Danmark.

d) *Nickel-tillverkningen.*

Vid *Frösödal*s Koppar- och Nickelverk i Wester-Norrlands Län har malm-smältning väl ägt rum, men någon nickel-koppar icke hunnit blifva färdig.

Vid *Sågmyre* Nickelverk i Kopparbergs Län hafva blifvit tillverkade 25,000 $\bar{a}$ nickel-koppar och 10,000 $\bar{a}$ nickelspeis.

Vid *Klefva* Nickelverk i Jönköpings Län har åstadkommits en tillverkning af 1,450 Sk $\bar{a}$ skärsten, hvaraf beredts rånickel, som afförts till Lessebo Bruk, der tillverkningen under året af nickel-koppar uppgått till 32 Sk $\bar{a}$. För tillverkningen åtnjutes frihetsår.

Exporten har utgjort 43,615 $\bar{a}$, hvaraf till Lybeck 39,815 och till Preussen 3,800.

e) *Messings-tillverkningen.*

Endast vid Skultuna i Westmanlands Län har sådan tillverkning uppgifvits vara åstadkommen, och der till belopp af 788 Sk $\bar{a}$ 7 L $\bar{a}$ 5 $\bar{a}$.

Exporten har endast utgjort, af oarbetad: 5 Sk $\bar{a}$ 2 L $\bar{a}$ 10 $\bar{a}$, och af arbetad: 145 $\bar{a}$.

Sjunde Artikeln.

Diverse Verk och Inrättningar.

a) Koppar-hamrar och Valsverk.

	St. Sk.	St. L.	V. Ö.
Avesta i Kopparbergs Län; utom 4,487 Sk 9 L 2 Ö garad koppar, hafva derstädes blifvit utvalsade	1,399.	7.	2½.
Mårdsäter i Örebro d:o	55.	9.	7.
Källefall i Skaraborgs d:o	188.	1.	10½.
Säthersfors i samma d:o	15.	—	—
Lesjöfors i Wermlands d:o	13.	6.	5.
Kathrinefors i Elfsborgs d:o	89.	—	—
Tunaberg i Södermanlands d:o	33.	14.	2.
Forssjö i samma d:o	10.	9.	19.
Åtvidaberg i Östergötlands d:o	187.	—	—
Lessebo i Kronobergs d:o	290.	—	—
Kopparmöllan i Christianstads d:o	87.	—	—
Olofström i Blekinge d:o	100.	—	—
Granefors i samma d:o	255.	—	—
Kallinge i samma d:o	841.	—	—

Summa 3,564. 8. 6.

Exporten af valsad, smidd eller gjuten koppar har utgjort 55 Sk 12 L 15 Ö och af helfärdiga koppararbeten 4,014 Ö.

b) Blysmältnings-verk.

	B. Sk.	V. L.	Ö. Ö.
Löfåsen i Kopparbergs Län	12.	14.	—
Morgården i samma d:o	169.	11.	15.
Transport	182.	5.	15.

	B. V.		
	Skæ.	Læ.	Æ.
Transport	182.	5.	15.
Sala Silfververk	261.	15.	2.
Guldsmedshyttan i Örebro Län	1,383.	8.	6.
Bornshyttan i samma d:o	22.	3.	4.
	<hr/>		
Summa	1,849.	12.	7.

Hvarjemte såsom biprodukt erhållits glete till belopp af 35,21 Skæ vid Sala och 65,25 Skæ vid Guldsmedshyttan.

Exporten af oarbetadt bly har utgjort 45 Skæ, som afgått till Norrige.

Zink-verk.

Tillverkning af zink har under året icke blifvit idkad.

De i Lerbäcks socken varande zinkgrufvorne hafva dock till bevarande af äganderätten blifvit bearbetade.

1,695 æ zink hafva blifvit exporterade.

Kobolt-verk.

Vid *Thunaberg* i Södermanlands Län äro beredde 1,437 æ V. V., hvaraf afrad erlagts med $\frac{3}{10}$ eller 47,9 æ.

Exporten har utgjort 180,352 æ koboltmalm, hvaraf 180,200 till England och 152 till Lybeck.

Svafvel-bruk.

Svafveltillverkningen har utgjort:

	Skæ.	Læ.	Æ.
Vid Stora Kopparberget	86.	12.	2.
» Öster Silfberget	137.	—	—
» Såghyttan	132.	10.	—
» Korsnäs	21.	10.	—
» Löfåsen	44.	—	—
alla i Kopparbergs Län, och			
vid Dylta i Örebro Län	218.	6.	—
	<hr/>		
Summa	639.	18.	2.

För tillverkningen vid Dylta erlægges i afrad $\frac{1}{10}$; Öster Silfbergets Svafvel-bruk åtnjuter frihetsår; de öfrige äro taxerade till $\frac{3}{10}$ af tillverkningen.

Exporten har utgjort 4 Læ, som afgått till Norrige och Finland.

Vitriol-verk.

Tillverkningen af Vitriol har utgjort: vid *Stora Kopparberget* 65 Skå 9 Lå; vid *Dylta* 510 Skå samt vid de på Öland belägne 2:ne Alunbruk 2,203 Tunnor, hvaraf 1,203 vid *Ölands* och 1,000 vid *Lovers*.

Afraden är bestämd vid *Dylta* till $\frac{1}{10}$ och vid de öfrige till $\frac{1}{30}$ af tillverkningen.

Exporten har utgjort 1,936 Lå, hvaraf 1,344 till Finland, 425 till Norrige, 150 till Preussen och 17 till Danmark.

Alun-bruk.

Tillverkningen af Alun är uppgifven till följande antal

	Tunnor.
Vid Latorp i Örebro Län	1,770.
» Kållås i Skaraborgs d:o	235.
» Carlfors i samma d:o	720.
» Hönsäter i samma d:o	567.
» Ölands i Calmar d:o	2,000.
» Lovers i samma d:o	1,000.
» Andrarums i Christianstads d:o	1,332.

Summa 7,624 Tunnor.

Tillverkningen är, enligt Eders Kongl. Maj:ts nådiga Kungörelse af den 18 April 1854, fri ifrån afrad.

Exporten har utgjort 77,087½ Lå, hufvudsakligen till Finland, Danmark och Lybeck.

Rödfärgs-verk.

Tillverkningen har vid dem utgjort nedan uppgifne antal

	Tunnor.
Vid Peterburg i Gefleborgs Län	92.
» Stora Kopparbergs	4,219.
» Öster Silfberget i Kopparbergs Län	621.
» Ridkärr i Örebro d:o	581.
» Risbacka i samma d:o	330.
» Dylta i samma d:o	350.

Transport 6,193.

	Transport	Tunnor.
Vid Ölands i Calmar Län		6,193.
» Lovers i samma d:o		482.
		500.
	Summa	7,175.

Afraden utgör vid Dylta $\frac{1}{10}$, vid Öster Silfberget $\frac{1}{10}$ och vid de öfrige $\frac{1}{10}$ af tillverkningen.

Vid Klefva i Jönköpings Län, taxerad till $\frac{1}{10}$ af tillverkningen, har under bruksåret icke någon rödfärg åstadkommits.

Exporten har endast utgjort 488 $\frac{1}{2}$ Tunnor.

Blyerz-verk.

Endast i Norbergs By i Westmanlands Län har tillverkning ägt rum till ett belopp af 170 Sk $\bar{a}$ 11 L $\bar{a}$ 10 $\bar{a}$.

Exporten har utgjort 436 L $\bar{a}$, hvaraf 400 till Finland och 36 till Norrige.

Marmor-bruk.

Vid Kolmården är tillverkningen uppgifven till ett värde af 5,856 R:dr 27 sk. 6 rst. B:ko.

Skiffer- och Tälgstens-brott.

Inom Wermlands Län äro tillverkade i Glafva socken 1,060,000 stycken taksiffer och i Töksmarks socken tälgstens-arbeten till värde af 1,068 R:dr Rgs.

Stenkols-verk.

Höganäs i Wäsby socken, Luggude Härad och Malmöhus Län:

N:o	Uppbrutne. Tunnor.	Värde. B:ko.		Konsumerade vid verket. Tunnor.	Försålde. Tunnor.	Värde. B:ko.	
		R:dr	sk.			R:dr	sk.
1	47,527.	39,605:	40.	13,212.	43,349.	36,124:	8.
» 2	79,329.	39,664:	24.	70,843.	15,588.	7,794:	—
» 3	51,252.	17,084:	—	34,146.	29,623.	9,874:	16.
	Summa 178,108.	96,354:	16.	118,201.	88,560.	53,792:	24.

Verket äger enligt Kongl. Brevet d. 9 Mars 1833 tills vidare afradsfrihet.

Någon tillverkning af Porfyr-arbeten eller upptagen Brunsten är icke uppgifven. Af Brunsten äro likväl 170! Sk $\bar{a}$ exporterade, hvaraf 1 Sk $\bar{a}$ till Norrige och det öfriga till England.

Under år 1855 hafva följande nya Verkstäder blifvit tillätne:

1:o *Smält-verkstäder för Stångjerns-tillverkning:*

- Vid *Stömneds* Bruk i Wermlands Län, Gullbergs Härad, Stafnäs Socken: en Härd.
- » *Motala* i Östergötlands Län, Aska Härad och Motala Socken: sex Puddlingsugnar.
- » *Sunnerstaholms* Manufakturverk i Gefleborgs Län, Södra Helsinglands Fögderi, Bollnäs Socken: en Härd.
- » *Bysmedjan* i Kopparbergs Län, Westerbergslagens Fögderi, Norrberkes Socken: en Puddlingsugn.
- » *Oslättfors* Bruk i Gefleborgs Län, Gestriklands Fögderi, Hille Socken: en Härd.
- » *Gysinge* Bruk i Gefleborgs Län, Gestriklands Fögderi, Öster Fernebo Socken: två Härdar.

2:o *Jernmanufaktur-verkstäder:*

- Vid *Bruzaholms* Bruk i Jönköpings Län: tvänne Spikhamrar.
- » *Elfkarleö* Bruk i Upsala Län, Örbyhus Härad, Elfkarleby Socken: en Vattenslägga.
- Å ägorne till Hemmanet N:o 1 i Hamre By, Trönö Socken, Södra Helsinglands Fögderi och Gefleborgs Län: en Manfaktursmedja med två Spikhamrar.
- Vid *Elfsbacka* Bruk i Wermlands Län, Nyeds Bergslags Härad, Elfsbacka Socken: ett Jerngjuteri.
- » *Thunafors* i Södermanlands Län, Öster Rekarne Härad, Klosters Socken: ett Valsverk med erforderlige eldstäder för jerns och ståls uträkning.
- » *Sparrefors* i Gefleborgs Län, Södra Helsinglands Fögderi, Woxna Socken: fyra Spikhamrar med eldstäder.
- Å ägorne till *Skäryds* hemman i Ljungby Socken, Södra Möre Härad och Calmar Län: ett Gjuteri under namn af *Fredriksström*.
- » ägorne till *Månsbo* hemman i Grytnäs Socken, Näsgårds Fögderi och Kopparbergs Län: en Smedja för smältstyckens uträkning.

3:o *Åtskillige andre verk:*

- Vid *Persbo* i Grangärdes Socken, Kopparbergs Län: en förut på viss tid tillåten Silfver-profhytta, till fortsatt begagnande till slutet af år 1859.
- På *Brunnevikens* Bys ägor i Åhre Socken, Jemtlands Län: en Koppar-profhytta att begagnas till slutet af år 1860.

Följande flyttningar af Stångjerns-härdar hafva blifvit medgifne:

- Från *Dormsjö* till *Gårpenbergs* Bruk i Kopparbergs Län: en Härd med oinskränkt tillverkningsrätt.
» *Rörshytte* Hammare till *Silfhytteå* Masugn i nyssnämnde Län: en Härd med 453 Sk $\text{\textasciix}$ 6 L $\text{\textasciix}$ 10 $\text{\textasciix}$ smide.
» *Rexeds* till *Sälboda* Bruk i Wermlands Län: en Härd med oinskränkt tillverkningsrätt.

Utom förutnämnde härdar, hvilka å de ställen, derifrån flyttningen sker. upphöra, hafva följande

Nedläggningar för alltid af Smältverkstüder

blifvit beviljade; nemligen:

- Vid *Åkers* Bruk i Södermanlands Län, af två Puddlingsugnar, samt
» *Dömle* Bruk i Wermlands Län, af 2 Härdar med oinskränkt smide och 125 Sk $\text{\textasciix}$ 12 L $\text{\textasciix}$ 10 $\text{\textasciix}$ frälserätt.

Till oinskränkt smidesrätt hafva under smidesåret öfvergått 59 Härdar med 26,976 Sk $\text{\textasciix}$ 19 L $\text{\textasciix}$ privilegieradt smide, deruti inberäknade 1,278 Sk $\text{\textasciix}$ 15 L $\text{\textasciix}$ frälserätt.

Bergs-Collegium framhärdar med djupaste vördnad, trohet och nit

Stormäktigste, Allernådigste Konung!

Eders Kongl. Maj:ts

underdånigste, tropligtigste
undersåter och tjenare,

FR. ÅKERMAN.

ADOLF HALLGREN.

L. ÅKERBERG.

Stockholm den 19 November 1856.

l. s.
F. A. Crælius.

STOCKHOLM, 1857.

P. A. NORSTEDT & SÖNER, *Kongl. Boktryckare.*